

13.3.6 Ринок цукру

Україна має великий потенціал для розвитку ринку цукру. Впродовж 1986-1990 років на території України вироблялося близько 44 млн. тонн цукросировини і 5 млн. тонн цукру. У 1990 році виробництво цукрових буряків у розрахунку на душу населення в Україні становило 853 кг, у Франції – 563, Німеччині – 382, США – 100 кг. З початку 90-х років спостерігалось поступове зменшення площ посіву цукрових буряків та зниження їх врожайності. Як наслідок відбувалося зменшення виробництва цукру.

Виробництво та споживання. Донедавна Україна виробляла значно більше цукру чим їй було необхідно для забезпечення внутрішніх потреб. Так, за річної потреби на рівні 1,8-2,0 млн. т, у 2006 році було вироблено 2,6 млн. т цукру, у 2007 році – 1,9 млн. т. Цього було цілком достатньо, щоб, незважаючи на зменшення виробництва у 2008 році (1,6 млн. т). Однією з головних причин цього є зменшення виробництва цукрових буряків. Упродовж 2007-2009 років посівні площі під цією сільськогосподарською культурою скоротилися більше ніж у 2 рази. Як наслідок, у 2009 році було вироблено 10,1 млн. т солодких коренів, що на 25% менше минулорічного (див. Рисунок 13.44).

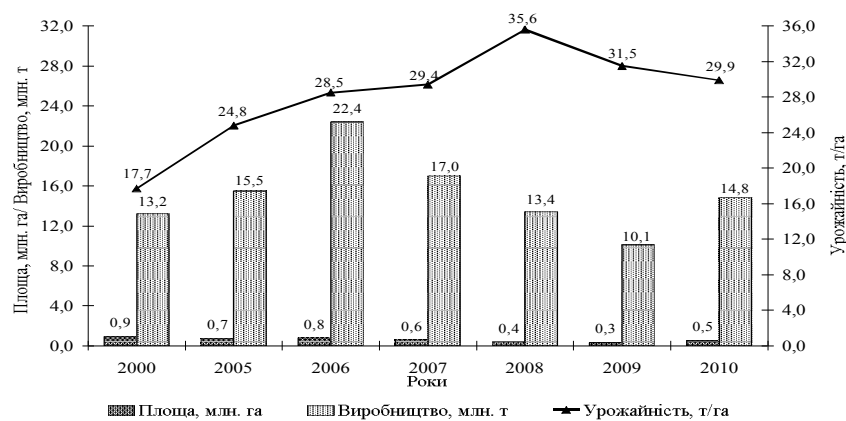

Рисунок 13.44 – Динаміка виробництва цукрових буряків в Україні (за даними Держкомстату України)

Це пов'язано із значними витратами на виробництво продукції, які за існуючої в попередні роки цінової ситуації не для всіх господарників давали можливість прибуткового ведення такого виду діяльності. Цукрові буряки є одними із найбільш затратних сільськогосподарських культур в Україні. Вони є чутливими до культури землеробства і погодних умов, вимагають залучення значних оборотних коштів. На 1 гектар цукрових буряків необхідно вкласти до 7,8 тис. грн. Для порівняння: на вирощування пшениці потрібно близько 3,2 тис. грн./га, соняшника – 2,8 тис. грн. Тому ризики від можливих фінансових втрат через неврожай буряків є найбільш високими. Далеко не кожне сільськогосподарське підприємство до цього готове. Фінансові можливості вітчизняного аграрного сектора завжди були на невисокому рівні, а нинішні фінансові негаразди привели до того, що навіть державні дотації не дозволяють знизити ризики вирощування до прийнятної для більшості аграріїв рівня. До того ж, траплялося, що цукрові заводи штучно занижували цукристість сировини, затримували оплату, а то і дозволяли собі продаж цукру, що вже належав постачальникам буряків, але тимчасово зберігався на заводських складах.

Відтак, виробникам цукрових буряків доводилося докладати немалих зусиль для того, щоб не залишитися зі збитками. Усе це змушувало сільськогосподарських товаровиробників відмовлятися від роботи з такою культурою. У результаті, якщо раніше потреби галузі в сировині на 80% забезпечували аграрії і лише на 20% - агроцукрові корпорації, то в нинішньому році структура ринку сировини змінилася – очікується, що незалежні виробники забезпечать лише 30% від загального обсягу буряків. Як наслідок, спостерігається тенденція до зменшення не лише посівних площ, а й діючих цукрових заводів. Якщо у сезоні цукроваріння 2008 року в Україні працювало 70 таких підприємств, то на 1 вересня 2009 року було підготовлено до роботи 42 підприємства. До того ж, більшість вітчизняних заводів мають невеликі потужності по переробці солодких коренів. Лише 20 заводів в Україні мають потужність понад 5000 т на день, що на третину менше від європейських аналогів. У середньому українські цукрові заводи споживають на виробництво 1 тонни цукру вдвічі більше теплової й електричної енергії, ніж у країнах Європейського Союзу, а екстрагують тільки 80% того цукру, що міститься у цукрових буряках, що на 10-12% нижче від європейського рівня. Білий пукор, що виробляється в

Україні, як правило, не відповідає міжнародним стандартам за такими показниками, як вміст золи, колір, зернистість, тому є менш конкурентним на світовому ринку.

Отже, виробництво цукру в Україні значною мірою не відповідає європейським стандартам через невисокий вихід солодкого піску, втрати енергії, що призводить до низького рівня економічної ефективності виробництва та потребує суттєвих змін.

Виробництво цукру у 2010 році очікується меншим, ніж планувалося раніше. Якщо перед початком сезону цукроваріння передбачалося отримати понад 2 млн. т. продукції, то на середину листопада цей показник знизився на 20%. За попередніми даними, обсяги виробництва солодкого піску становитимуть 1,6 млн. т, або на 27% більше у порівнянні з минулим роком (див. Рисунок 13.45).

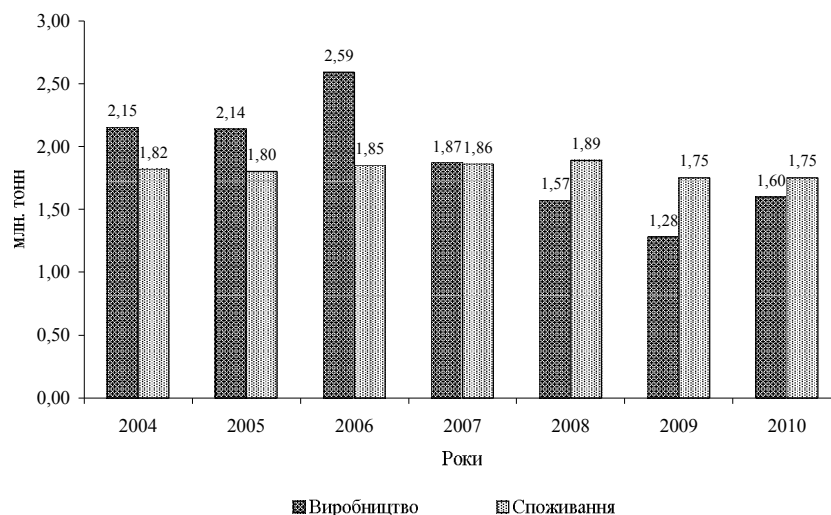

Рисунок 13.45 – Динаміка виробництва та споживання цукру в Україні (за даними Держкомстату України)

На зменшення виробництва цукру вплинув недобір врожаю цукрових буряків. З урожаю 2010 року на площі 495 тис. га було накопано 14,8 млн. т. солодких коренів. Замість прогнозованих 370 центнерів з 1 гектару вдалося отримати лише 299. Зниження врожайності відбулося здебільшого через спекотну погоду у серпні-

вересні поточного року, і це негативно вплинуло на формування маси коренеплодів. Окрім цього, давалися взнаки фінансові складнощі, пов'язані із дефіцитом обігових коштів та дорожнечою кредитних ресурсів. Це призвело до недотримання норм внесених мінеральних добрив та засобів захисту рослин, придбання неякісного посівного матеріалу тощо.

Відтак, для задоволення внутрішніх потреб, які оцінюються на рівні 1,7-1,8 млн. т, цукру власного виробництва буде недостатньо. З урахуванням вищезазначеного виробництва дефіцит солодкого продукту у поточному сезоні становитиме близько 150-250 тис. т, що перевищує середню місячну потребу. Його цілком можливо буде забезпечити за рахунок пільгового імпорту тростинної цукросировини в межах встановленої квоти, а саме близько 267 тис. т. Тому вплив кон'юнктури світового ринку може бути достатньо відчутним.

Світовий ринок. Основу сировинного забезпечення світового ринку цукру складає цукрова тростина. З неї виробляють близько $\frac{3}{4}$ всього солодкого піску. За умови глобалізації світової економіки цукрова тростина є більш дешевою сировиною для виробництва цукру, що дає можливість за помірними цінами наситити потребу світового ринку. Тому здебільшого виробники цукрових буряків, а в основному це країни Європейського Союзу, з року в рік зменшують посівні площі під цією культурою.

Незважаючи на позитивну динаміку у виробництві, цінова ситуація світового ринку є далекою від стабільності. За прогнозами Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних націй (FAO), у світі очікується збільшення обсягів виробництва цукру. Якщо у 2009/10 маркетинговому році було вироблено 157 млн. т, то передбачається в поточному – 169, або майже на 8% більше (див. Рисунок 13.46). При цьому вперше за останні 3 роки вдається лише за рахунок виробництва задовольнити зростаючі потреби ринку. Очікуване споживання нинішнього сезону оцінюється на рівні 166 млн. т, що більше минулорічного показника на 2%. Це вплине на зростання кінцевих запасів до 56 млн. т, або на 3% до минулорічного рівня.

На світовому ринку цукру спостерігається тенденція до зростання цін. Вартість білого цукру та цукру-сирцю у 2009/10 маркетинговому сезоні підвищилася по відношенню до попереднього періоду на 43%.

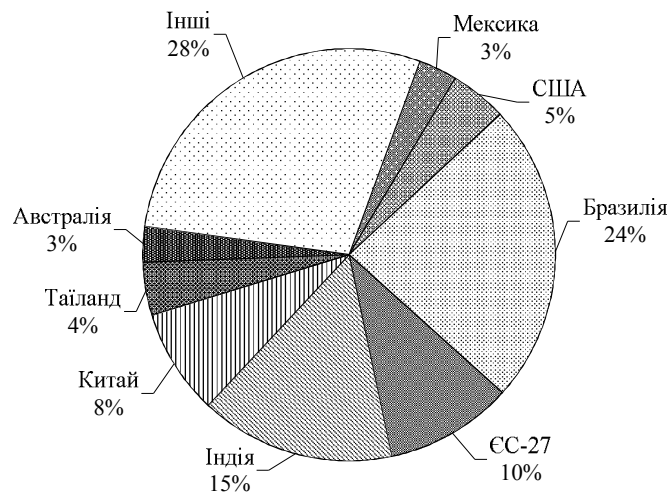

Рисунок 13.46 – Прогноз структури світового виробництва цукру у 2010/11 маркетинговому році (за даними FAO)

У 2010 році були встановлені нові цінові рекорди. Тільки впродовж травня-жовтня вартість цукру на Лондонській біржі підвищилася на 57% та за станом на 29 жовтня становила \$730 за тонну, цукор-сирець на Нью-Йоркській біржі підвищився в ціні на 90% до \$633 за тонну та продовжує зростати.

За оцінками експертів ціни, на цукор в перспективі можуть залишитися відносно високими. На це впливатиме зменшення обсягів світової торгівлі. За прогнозами на 2010/11 маркетинговий рік, експорт становитиме 50,6 млн. т, що на 5% менше минулорічного (див. Рисунок 13.47). Це зумовлено великим внутрішнім попитом та необхідністю поповнення запасів в окремих країнах-експортерах, зокрема в Індії, яка є другою у світі за обсягами виробництва цукру. До того ж, Австралія, яка займає третю сходинку у світовому рейтингу експортерів, може зменшити зовнішні продажі до найнижчого за останні 20 років рівня. Причиною цього може стати перенасичення ґрунту вологою внаслідок надмірних опадів, через що близько 3 млн. т цукрової тростини вимушено залишиться на полях. Таким чином, виробництво може зменшитися на 21% до 3,6 млн. т., що підсилить цінову нестабільність.

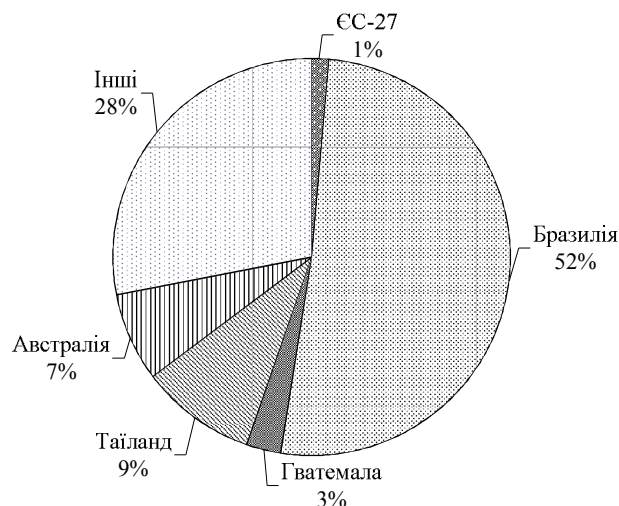

Рисунок 13.47 – Прогноз структури світового експорту цукру у 2010/11 маркетинговому році (за даними FAO)

Незважаючи на збільшення населення, у світі прослідковується позитивна динаміка річного споживання цукру на одну особу. Якщо минулого сезону цей показник становив 22,9 кг/рік, то в нинішньому передбачається - 23,2 кг. При цьому в країнах з низьким рівнем доходів споживається 13,6 кг/рік, у розвинених – 33,9 кг.

Світовому ринку не потрібен український цукор, і на сьогодні це підтверджується відсутністю його конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Операторам світового ринку хочеться бачити Україну не експортером цукру а потенційним споживачем тростинного цукру-сирцю та цукру. А це переорієнтація цукрових заводів на іншу сировину, зменшення їх кількості та поступове знищення виробництва цукрових буряків як таких. І щоб цього не сталося потрібно урядовцям та суб'єктам господарювання ринку цукру стати ініціаторами відродження та перспективного розвитку галузі.

Державне регулювання. Держава здійснює контроль за регулюванням ринку стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції та продовольства через прийняття відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Основними серед них є Закони України від 17 червня 1999 року №758-XIV "Про державне регулювання

виробництва і реалізації цукру", від 24 червня 2004 року №1877 "Про державну підтримку сільського господарства України" та від 30 листопада 2006 року № 404-V "Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини".

Державне регулювання ринку цукру здійснюється з метою стабілізації виробництва цукросировини та цукру, задоволення внутрішньої потреби держави в цукрі, регулюванні внутрішнього його ринку, створення реальних передумов для оптимального функціонування галузі в умовах членства України в СОТ.

Визначення мінімальних цін на цукрові буряки та цукор та фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників за рахунок коштів державного бюджету сприятиме подоланню інфляційних процесів, відходу від бартерних розрахунків, встановленню партнерських відносин на паритетних засадах між усіма учасниками бурякоцукрового комплексу.

Цукор та цукрові буряки віднесені до об'єктів державного цінового регулювання, на які щорічно визначаються мінімальні ціни.

Відтак щороку приймається постанова Кабінету Міністрів України "Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня поточного року до 1 вересня наступного року", якою передбачається установа граничного розміру квоти поставки цукру на внутрішній ринок (квота "А"), мінімальних цін на цукрові буряки та цукор.

Виходячи з науково обґрунтованої норми споживання цукру на 1 душу населення, за пропозицією Міністерства економіки України пропонується встановлення квоти поставки цукру на внутрішній ринок (квота "А") на період маркетингового року з 1 вересня 2011 року по 1 вересня 2012 року в обсязі 1860 тис. тонн. Встановлений обсяг поставки цукру враховує обсяги його внутрішнього виробництва з вітчизняних цукрових буряків, імпортованого цукру-сирцю з тростини, та можливий імпорт цукру білого кристалічного, закордонного виробництва.

Мінімальні ціни на цукрові буряки та цукор квоти "А" - це нижня межа ціни при укладанні угод купівлі-продажу на внутрішньому ринку України. Вони визначаються згідно з Порядком визначення мінімальних цін на цукрові буряки та цукор, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2000 року № 868 "Про деякі питання державного регулювання виробництва і реалізації цукру"

Міністерством аграрної політики України з урахуванням продовження практики надання державної підтримки вирощування цукрових буряків в розмірі не менше 1500 гривень на 1 гектар посівів пропонується мінімальна ціна за 1 тону цукрових буряків базисної цукристості урожаю 2011 року в розмірі 339,24 грн. без урахування ПДВ та мінімальна оптово-відпускна ціна 1 тони цукру – 4925,00 грн. без урахування ПДВ.

У сезоні 2010/11 років такі ціни без урахування ПДВ становили на цукор 4,25 тис. грн., на цукрові буряки – 291,6 грн./т (Постанова КМУ "Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2010 року до 1 вересня 2011 року" від 3 лютого 2010 року №96).

Відповідно до чинного законодавства мінімальна ціна на цукрові буряки, які поставляються для виробництва цукру квоти "А", і мінімальна ціна на цукор квоти "А" встановлюються щорічно до 1 січня поточного року із застосуванням щомісячних індексів інфляції. Запропонований рівень мінімальних цін визначений на підставі розрахунків Інституту цукрових буряків УААН і УкрНДІЦП, виходячи із рівня мінімальних цін маркетингового року з 1 вересня 2011 року до 1 вересня 2012 року. Таким чином, рівень мінімальних цін в Постанові Кабінету Міністрів України враховує стан внутрішнього ринку, забезпечує відтворення витрат на виробництво продукції та стимулює інтенсифікацію виробництва.

Реалізація цього нормативного акту не потребує додаткового виділення коштів з державного бюджету і дасть можливість забезпечити цукром внутрішній ринок України.

Для стабільного функціонування ринку визначення граничних цін є недостатнім заходом. Необхідно застосовувати економічні механізми регулювання цього ринку, що й покликані здійснювати Держкомрезерв та Аграрний фонд України. Якщо донедавна цього не вдавалося зробити в повній мірі і нинішніх цукрових запасів держави було недостатньо для впливу на ринкову кон'юнктуру, то в поточному сезоні можливі зміни на краще. Передбачається закупити до державного продовольчого фонду 300 тис. т цукру з нового врожаю, які забезпечать основу стабільності на ринку.

Зокрема розглядається можливість ліцензування імпорту тростинного цукру-сирцю в межах введеної квоти при наявності у імпортера контракту на постачання цукру в державний матеріальний

резерв або інтервенційний фонд. Так, із загальної квоти понад 260 тис. т компаніям, що мають контракти з Державним комітетом, з матеріального резерву буде розподілено 210 тис. т, з Аграрним фондом - 40 тис. т.

До стабілізуючих заходів Уряду слід віднести наміри щодо відміни ліцензування оптової торгівлі цукром, визначеної в Законі "Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру". Ця умова є недієвою через неузгодженість на законодавчому рівні. Зокрема, Закон "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" не передбачає ліцензування оптової торгівлі цукром. Відтак, частина учасників ринку працює без дозвільних документів.

Натомість передбачається запровадження декларування залишків цукру у суб'єктів його зберігання. Це вимушений крок, який забезпечить проведення щомісячного моніторингу наявності запасів цукру, на підставі чого можна приймати рішення про державне регулювання внутрішнього ринку та здійснення експортних операцій.

Прогноз ринку. Подальша ситуація на ринку передбачає зростання цін. Причинами цього є збільшення затрат на виробництво цукру та високі ціни світового ринку. За прогнозами експертів, після завершення сезону цукроваріння на ринку очікується подорожчання продукції. Так, в поточному сезоні середня відпускна ціна на буряковий цукор становитиме близько 8,3 тис. грн./т, на цукор вироблений з імпортного цукру-сирцю – 9,0-9,4 тис. грн./т. Відтак в роздрібній мережі він може подорожчати з 9 грн/кг в грудні до 11-12 грн/кг в наступні місяці.

За існуючої цінової ситуації на цукор попит на нього не буде зростати. Тому обсягів вітчизняного виробництва з урахуванням переробленого імпортованого цукру-сирцю вистачить для задоволення внутрішніх потреб та формування перехідних запасів.

Надалі експерти ринку прогнозують зростання обсягів виробництва цукрових буряків та цукру. У 2011 році при збереженні площі посіву солодких коренів на рівні 490-500 тис. га, врожай має збільшитися щонайменше до 15,3 млн. т. Це, в свою чергу, призведе до збільшення виробництва цукру на 3-4%.

Урядом передбачається підвищити мінімальні ціни на сировину та кінцевий продукт. Зокрема передбачається в період з 1 вересня 2011 року до 1 вересня 2012 року для постачання 1,86 млн. т цукру на внутрішній ринок затвердити мінімальні ціни на цукрові

буряки на рівні 339,2 грн./т (без ПДВ) та цукор – 4925 грн./т (без ПДВ), що орієнтуватиме виробників на мінімальні надходження від продажу виробленої продукції.

Проте, одним із пріоритетних завдань розвитку бурякоцукрової галузі є не лише забезпечення внутрішніх потреб, а й вихід на світові ринки та адаптація до європейського законодавства та світового рівня стандартизації продукції. Пріоритетними при цьому є ринки країн США, Близького Сходу, Північної Африки.

Перспективи вітчизняного ринку цукру. Незважаючи на кон'юктурні перепади, ні в кого не викликає сумніву, що Україна має зберегти та розвивати цукрову галузь, необхідну, в першу чергу, для забезпечення внутрішніх потреб, розвитку вітчизняної економіки, а згодом для створення експортного потенціалу.

Керуючись відомою тезою, що "цукор виробляється на полі, а не на заводі", відродження галузі українського буряківництва слід почати з запровадження сучасних високоінтенсивних ресурсозберігаючих технологій, насамперед на найбільш бурякопридатних ґрунтах зі сприятливими кліматичними умовами, що відповідають лісостеповій зоні України. До таких регіонів можна віднести Тернопільську, Хмельницьку, Вінницьку, Київську, Черкаську, Полтавську, Сумську, Харківську, частково Львівську, Рівненську, Волинську та Житомирську області.

Вектор усіх організаційно-технологічних і економічних заходів має спрямовуватися на збільшення урожайності та валових зборів. Тільки підвищивши до 400-500 ц/га урожайність цукрових буряків, можна забезпечити їх рентабельне вирощування.

Держава мала б надати довгострокові кредити бурякоцукровим підприємствам для придбання високоякісного насіння, мінеральних добрив і засобів захисту рослин, підвищення якості машинного парку; цукровим заводам – для їх якнайшвидшої реконструкції та модернізації, розширення виробничих потужностей до економічно оптимальних розмірів.

Окрім цього, відновлення виробництва цукрових буряків в Україні залежатиме від приватних внутрішніх та іноземних інвестицій. Отже, необхідною умовою оздоровлення галузі виробництва цукрових буряків в Україні є істотне поліпшення інвестиційного клімату.

Досвід країн Західної та Східної Європи переконливо свідчить, що досягнення низької собівартості білого цукру можливе не тільки за

рахунок зниження виробничих витрат по всьому циклу вирощування цукрових буряків, а й за рахунок підвищення продуктивності, економічності та якості роботи цукрових заводів. Йдеться про пряме виробництво не тільки білого цукру, а й інших супутніх йому продуктів: меляси, бурякового жому, цукрового сиропу та ін, а також про розумне доведення їх до рівня, необхідного споживачеві (меляси - до сухих чи пресованих дріжджів; бурякового жому - до гранульованого жому й т.ін.). Тому докорінну реконструкцію і модернізацію українських цукрових заводів слід розглядати також і в контексті створення умов для ефективнішого використання всіх сировинних компонентів, які супроводжують вихід кінцевого продукту.

Найбільш ефективним способом зниження існуючих в галузі ризиків є запровадження диверсифікації сільськогосподарського виробництва та вертикальної інтеграції, яка включає вирощування буряків, виробництво цукру та його збут. Саме тому бурякоцукровим бізнесом займаються переважно крупні гравці ринку, що мають достатні фінансові можливості для вирощування широкого спектру сільськогосподарських культур та інтеграції сфер діяльності. За останні роки великі агрокомпанії збільшували посіви цукрових буряків, що призвело до зосередження основного виробництва та готової продукції в окремих великих компаніях.

Формування вертикально-інтегрованих господарських об'єднань має велике значення для зміцнення галузі та економіки в цілому. Проте це призвело до того, що площі цукрових буряків сільськогосподарських підприємств, що не входять до таких компаній, становлять менше 10% від загальної площі до збирання. До того ж, цукрові заводи не укладають попередні угоди на придбання сировини у таких виробників, а відтак не авансують їх насінням, засобами захисту рослин, до самого початку сезону збирання врожаю не декларують закупівельних цін та порядку розрахунку.

Такі підходи у бурякоцукровій галузі впродовж останніх років негативно вплинули на масштаби її розвитку. Тож необхідно на державному рівні створювати умови щодо паритетних відносин між виробниками цукрової сировини різних форм господарювання та їх об'єднаннями.

Цукровим заводам необхідно провести модернізацію власних переробних потужностей, переглянути свої сировинні зони і спланувати роботу в сезон цукроваріння мінімум на 80-100 днів, щоб

довести обсяги переробки солодких коренів хоча б до 6-8 тис. тонн на добу.

У перспективі частина цукрових заводів має переорієнтуватися на виробництво біопалива з цукрових буряків або на виробництво інгредієнтів для сумішевих бензинів із вмістом біологічної складової. Вже існує кілька об'єктів, готовність яких складає 50-60%, зокрема у Черкаській області. Початку їх роботи сприятиме набуття чинності з 1 січня 2010 року законодавчих актів про надання податкових преференцій виробникам біопалива, серед яких звільнення від мита і ПДВ при завезенні обладнання для виготовлення біопалива, а також звільнення виробників біопалива від сплати податку на прибуток на термін 5 років.

У світі відзначається значна зацікавленість інвесторів у діяльності цукрової галузі, що пов'язано з виробництвом не тільки цукру, а й біопалива. Крупні стратегічні інвестори мають зацікавленість у розподілі квот на виробництво цукру на довгостроковій основі. Наразі ж вони видаються лише на один рік. Проте активність інвесторів вже спостерігається й в Україні. Зокрема на Сумщині, де впродовж 2008-2009 років не працював жоден цукровий завод у 2010 році була відновлена робота одного з бурякопереробних підприємств за рахунок залучення інвестицій з республіки Азербайджан та створення ТОВ "УКАЗ-Дружба" Жовтневий цукровий завод. В оновлення і запуск заводу було вкладено понад 11 млн. грн. З метою забезпечення підприємства сировиною було профінансовано виробництво цукрових буряків у 30 сільськогосподарських підприємствах Сумської області. У сезоні цукроваріння завод працював 43 доби. За цей період було перероблено 114,5 тис. т цукрових буряків, вироблено 14,6 тис. т цукру.

Пріоритетними напрямками розвитку бурякоцукрового комплексу має бути: підвищення врожаю цукрових буряків за рахунок запровадження сучасних технологій, комплексна переробка солодких коренів і виробництво біопалива, запровадження ресурсозберігаючих технологій у процесі виробництва цукру, повне забезпечення внутрішньої потреби у цукрі, нарощування експортного потенціалу, повне задіяння потужностей колишніх цукрових заводів для виробництва біопалива.

Нині бурякоцукрова галузь є низькорентабельною та поступається іншим напрямкам аграрного бізнесу але є потрібною для

розвитку сільських територій та державного устрою в цілому, і забезпечити її ефективний розвиток є першочерговим завданням владних структур за активної підтримки суб'єктів аграрного бізнесу.

13.4 Сучасний стан та перспективи розвитку харчової промисловості України

В останню чверть XX століття світова економіка перейшла на новий етап свого розвитку характеризуючи який часто використовують такі поняття як глобалізація, інтернаціоналізація та економічна інтеграція. Всі ці поняття пов'язані з подоланням просторових бар'єрів, посиленням тенденцій до відкритості національних економік і ринків, розвитком сталих економічних зв'язків між країнами на основі міжнародного розподілу праці, виходу відтворення за межі національного господарства, зростаючим впливом міжнародних корпорацій. В наукових дослідженнях розвитку галузей національного господарства в новітніх умовах зазвичай спираються на ці спільні ознаки і не роблять чіткого розмежування цих понять. Однією з визначальних ознак розвитку національної економіки України на початку 21 століття є активізація інтеграційних процесів в світову економічну та, зокрема агропродовольчу систему, що мало відображення в таких подіях як вступ до міжнародної продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) у 2003 році, до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2008 році та інших міжнародних економічних об'єднань. Наслідком цих процесів є посилення впливу зовнішніх чинників на розвиток харчової промисловості України та її регіонів, які несуть в собі як нові можливості так і нові виклики.

Харчова промисловість є одним з системоутворюючих елементів економіки України. Роль галузі в повноцінному забезпеченні населення країни продовольчими товарами, тісний зв'язок з сільським господарством, участь в формуванні експортного потенціалу визначають її стратегічне значення. Ефективна, високопродуктивна, динамічно зростаюча харчова промисловість є пріоритетом в забезпеченні економічної безпеки держави і досягненні високої національної конкурентоздатності.

Загострення ситуації на світовому продовольчому ринку, лібералізація зовнішньоторговельних відносин, зростання цін на